

PROJEKT BESØG 2004

**"PROYECTO SALUD RURAL Y DESARROLLO COMUNAL
INTEGRAL DE LA CULTURA JALLQA"
CIMES-DIALOGOS**

**UDARBEJDET AF
TINA LUND HANSEN OG MARIE BRASHOLT**

JUNI-JULI 2004

INDLEDNING

En gang årlig aflægger repræsentanter for Diálogos besøg på foreningens projekt "Proyecto Salud Rural y Desarrollo Comunal Integral de la Cultura Jallq'a". Formålet med disse besøg er at analysere projektet, dets resultater og problemer.

I sommeren 2003 afsluttedes første fase af projektet. Anden fase af projektet, som startede 1. september 2003, omfatter dels udfasning i det gamle projektområde, Potolo, dels udvidelse af aktiviteterne til et nyt projektområde, Poroma.

Projektbesøget fandt sted i dagene 22. juni til 2. juli 2004. Repræsentanter for Diálogos var Tina Lund Hansen og Marie Brasholt, der begge har besøgt projektet tidligere, bl.a. ved det årlige projektbesøg i 2003. Herudover deltog Janus Weidling og Hanne Errboe i projektbesøget i dagene 28. juni til 1. juli. Formålet med Janus' ophold på projektet var at lave en film om projektet. Hanne fungerede som tolk for Janus.

Igen i år har det været en stor oplevelse at besøge projektet. Cimes har som altid taget godt imod os, og det har været en fornøjelse at lære det nye personale at kende.

I både det nye og det gamle projektområde har vi helt klart fået det indtryk, at folk er glade for projektet og taknemmelige for den støtte, de modtager herigennem. Det sidste år har i Bolivia været politisk meget ustabil. Det har i perioder vanskeliggjort projektarbejdet. Alligevel er det vores indtryk, at man i projektet når de planlagte aktiviteter - og flere til.

BAGGRUND

Den aktuelle politiske situation i Bolivia

Den aktuelle nationale konjunktur har det seneste årstid været domineret af specielt to vigtige episoder: den 12. februar, 2003, hvor der opstod kampe mellem politiet og hæren. Regeringen var ikke i stand til at kontrollere situationen, og Bolivia stod pludselig uden lov og orden, og der var frit løb for bandeoptøjer. Indtil den 16. oktober eskalerede voldelighederne og specielt i El Alto. El Alto er fyldt med imigranter, og der er mange problemer med hensyn til infrastruktur, sanitære forhold, skoler etc.

Ud over disse to datoer, hvor det kom til voldelige sammenstød mellem politi og befolkning, er der stadig spørgsmålet om Salar de Uyuni (hvem har ejerskabet over undergrunden?), arbejdsløsheden bliver ved med at stige og er nu oppe på over 10%. Problemerne fortsætter imidlertid på nationalt niveau med for eksempel blokader. Folkeskolelærerne havde lige afsluttet en måneds strejke

i slutningen af juni for højere løn. Prisen på fødevarer stiger, og det er hovedsageligt bønderne der lider. Også veluddannede unge markerer sig i en reaktion på, at man efter endt uddannelse hverken kan få arbejde, flytte hjemmefra eller selvstændiggøre sig. Endelig skal det nævnes, at man på minussiden har noteret sig, at turismen er faldende i Bolivia!

Ellers var det selvfølgelig gasspørgsmålet der optog bolivianeren, mens vi var der, da afstemningen skulle afholdes den 18. juli. Et ja, var et ja til nationalisering af gassen, og et nej inkluderede at transnationale selskaber overtog - og at præsidenten ville træde tilbage. Mange af dem vi talte med, ville stemme ja, og det var også den holdning de gik ud med til landbefolkningen, men fagforeningerne var for eksempel ikke enige om det udkast der var udarbejdet. Der blev sat mange skrækscenarier op for, hvad et nej ville indebære af militærkup og amerikansk intervention. Ligeledes fremturede den anden lejr med statsbankerot og total isolation, da Bolivia ville afskære sig selv for at få kreditter eller anden økonomisk støtte fra verdenssamfundet. Bolivia er den næststørste besidder af gasreserver i verden (den største er Venezuela), og 34 selskaber sidder for øjeblikket på hele gassen.

Den officielle mening er, at processen med afstemning er 100% demokratisk med den nye præsident Carlos Mesa. At han er journalist med indgående kendskab til presse er endnu ikke blevet problematiseret (ikke så vidt vi ved! Og måske er det ikke et problem). I alle tilfælde er han den eneste præsident, der ikke er tilknyttet et politisk parti, men som har stor opbakning i befolkningen. Den tidligere præsident, Goni (Sánchez de Lozada) måtte flygte fra Bolivia i forbindelse med urolighederne i oktober og lever nu i eksil i USA.

Et tema der også fylder i dagspressen er regionalisering. Specielt "La media Luna" (området omkring Santa Cruz og Beni, østpå) ytrer sig eksplicit og ønsker løsrivelse. Det er den region i landet der har langt de største naturressourcer, og de ønsker ikke at betale til det langt fattigere højland. (Vores kommentar. De har lige glemt, hvordan ressourcefordelingen var, da det gik godt for minedriften i højlandet!)

Til december er der kommunevalg. Der er 328 municipier i Bolivia, og da man ikke kan genopstille, hvis man fortsat fungerer som borgmester, vælger flere at trække sig et ½ år inden valget, som for eksempel borgmesteren i Poroma (der trak sig mens vi var der. Altså af valgtekniske årsager.) Der er en valgdeltagelse på omkring 25-30%, mange er ikke registreret, og har derfor ikke stemmeret.

Ayllus

Vi forsøgte at få en forklaring på forskellen mellem ayllus og sindicato, da det ikke kun er i Quila Quila man har problemet, men også i Poroma-området, hvor der findes flere landsbyer hvor man

er organiseret i ayllus i stedet for sindicato. Vores indtryk er imidlertid, at problemstillingen er mindre konfliktfyldt i Poroma-området end i Quila Quila, hvor nogle landsbyer har meldt sig totalt ud af projektet.

Ayllus er en meget gammel måde at organisere sig på, og man ønsker frem for alt en organisation der beskytter egne interesser uden politisk indblanding. Man ønsker desuden ikke hjælp eller indblanding fra hverken national eller international side, hvilket vil sige at ngo'er heller ikke er ønsket. F.eks. er det meget vanskeligt at komme til Quila Quila-området i regntiden, og man har fra boliviansk side villet bygge en bro, hvilket dele af befolkningen ikke ønsker. Desuden havde man planlagt, at en landsby skulle have adgang til rent drikkevand, men landsbybeboerne gravede vandrørene op og modsatte sig projektet. Landsbyboerne i ayllusområder vil fortsætte med at leve som de altid har gjort; dyrke jorden og ellers leve i fred.

Et vigtigt spørgsmål for ayllus er retten til undergrunden. De skelner mellem: tierra y terreno, og selvom staten ikke anerkender denne skelnen, står de fast. Diskussionen om retten til undergrunden blomstrede igen op i tiden op til afstemningen (referendum den 18. juli, 2004) om, hvorvidt gassen skulle nationaliseres eller på transnationale hænder.

Ayllus er traditionelt set "originarios", bønder der aldrig har været ansat eller været under dominans fra en herremand. I Ayllus-landsbyerne dyrker man jorden kollektivt, alle ejer jorden og udbyttet deles. I Sapse-kantonen i Poroma-området er der mange ayllus, og de har vist stor interesse for projektet, hvorimod der i Quila Quila kantonen er tre landsbyer der helt har meldt sig ud af projektet. (Juan Arancibia Flores (subalcalde del distrito 8) fortalte imidlertid til afslutningen på sykurset, at flere af ayllus'erne har vist interesse for projektet efter at have set, hvad syholdet har præsteret.)

I en landsby kan der godt være både ayllus og sindicatos; sågar i én familie kan man være splittet i spørgsmålet om organisering.

Sindicato er i sammenligning en moderne opfindelse, men vel egentlig på baggrund af en gammel struktur som man ser den hos ayllus, og for alvor trådt i karakter efter Chaco-krigen og jordreformen i 1952. I begyndelsen var fagforeningen ikke partipolitisk men forsøgte at organisere arbejderne og landmændene for at kunne sikre deres rettigheder. I dag ser fagforeningerne jo anderledes radikale ud, og bondeforeningen har gennem de sidste få år fået et stort partipolitisk islæt.

POTOLO-OMRÅDET

Quila Quila - herunder sykursus

Det ser ud til, at der er sket meget i Quila Quila på relativt kort tid. Vi har ikke haft lejlighed til at vurdere promotorernes kunnen, men ifølge Cimes har de på kort tid fået lige så mange kursusdage som resten af promotorgruppen, så det der nu mangler er en konsolidering af deres kundskaber.

Vi deltog i diplomoverrækkelse ved afslutningen på et syv måneders sykursus i kantonen, og det var en fornøjelse. Det var nogle meget smukke ting kvinderne havde syet: nederdele, bluser og forklæder, og de besidder uden tvivl nu nogle færdigheder de kan få gavn af. Nogle af kvinderne var allerede i gang med at sy til videre salg i Sucre.

Rygtet gik, at efter at have set kvindernes produktion, overvejede de tre ayllus-landsbyer at melde sig til projektet!

Observationer under besøg i Potolo

Vi var kun nogle få timer i Potolo denne gang og primært for at Janus kunne lave nogle interviews til filmen med José Luís og Martín. Vi så drivhusene, der bugnede af grøntsager, og de tusindvis af små træer, lige fra spæde stiklinger til større og mere robuste, der skal plantes i området (hovedsagelig eucalyptus). Der også gang i ferskenproduktionen, og bønderne er nu begyndt at komme for at udvælge sig de træer de vil plante i deres haver. Byen lå stille hen den dag vi var der, men det rygtedes hurtigt, at Martín og José Luís var på besøg, så der stimlede selvfølgelig folk sammen for at blive tilset af Martín. (Han havde dog hverken lægetaske eller nøgle med til konsultationen). Vi nåede også at overvære en gang brok over lægen i Potolo, der aldrig er til at få fat i! Vi så en familie tærse på traditionel vis, og nogle få der pløjede jorden, så Janus fik scenerier til sin film. På vejen hjem standsede vi i en af de mindre landsbyer for at se en projekthave. På grund af årstiden var der selvfølgelig ikke gang i mange grøntsager, men vi snakkede lidt med kvinderne, der fortalte om hvad de dyrker om sommeren. Vi så blandt andet også en hængt hund i et træ (meget makabert billede), men den hang der til skræk og advarsel, da den havde rabies. Man var i gang med at vaccinere, og de hunde vi så bar et gult halsbånd, der markerer, at de er vaccineret.

Samarbejde med de lokale myndigheder/municipiet

Efter møde med såvel Hugo som den kvindelige borgmester i Sucre er det vores indtryk, at der er et godt samarbejde mellem Cimes og municipiet, og de to instanser kommunikerer fint. Vi var til et kort møde med borgmesteren, og hun udviste flere gange stor beundring for vores arbejde og vores 'evne' til at kunne kommunikere med for eksempel ayllus, hvad hun ikke selv kan. Som sagt er der jo valg til municipierne i december, og så skal vi sikkert til at begynde forfra med at anskueliggøre hele problematikken overfor en ny borgmester, men sådan er det

bolivianske system jo. Helt konkret fik vi ikke lovet flere items og ikke stillet 'hjælp' i udsigt til områderne, den dag vi ikke er der mere, men beundring og sympati for vores arbejde.

En af organisationspromotorerne, Juan Arancibia, er subalcalde for Potolo-området. Det er vores indtryk, at der er et særdeles godt samarbejde mellem ham og Cimes, hvilket bl.a. blev illustreret af, at de mødte tilstærkt op fra subalcaldiet til afslutningen på sykursus i Quila Quila.

Udfasning

Det "gamle" personale befinder sig stadig i Potolo, og der er ingen tvivl om, at specielt Marleni ville foretrække at blive i området frem for at skulle videre til Poroma. Samtidig fornemmer vi dog, at der er sket en vis "modning" i personalegruppen, så tanken om at skulle forlade Potolo ikke længere er så fjern som for et år siden. Vi valgte under projektbesøget ikke at gå særlig meget ind i udfasningsproblematikken udover igen at understrege, at aktiviteterne i Poroma under ingen omstændigheder må lide under, at man fortsat arbejder i Potolo. Det er vores indtryk, at Cimes' ledelse har forstået budskabet om, at Diálogos ikke kan blive ved med at finansiere aktiviteter i Potolo, men det er fortsat et stort ønske for Cimes alligevel at kunne blive i området. Det er et forståeligt ønske, og Cimes vil nu forsøge at finde midler til fortsat arbejde (evt. med andet fokus, f.eks. træplantning) andetsteds. Det er vores vurdering, at holdet i Poroma p.t. fint kan løse opgaverne der uden fuldtids deltagelse fra Potolo-personalet, og vi har derfor valgt for nuværende at lade Cimes planlægge det videre forløb. Denne beslutning må løbende tages op til revision.

Aktuelt er der det helt konkrete problem i Potolo, at det ikke har været muligt at etablere et fornuftigt samarbejde med lægen på hospitalet. Til gengæld fungerer samarbejdet i forhold til sidste år nu væsentligt bedre med det øvrige sundhedspersonale i området, hvilket er meget positivt. Det virker ikke på nuværende tidspunkt realistisk at etablere samarbejde med lægen (der har alkoholproblemer og formentlig er sur på Cimes over ikke at være blevet ansat, da han søgte en stilling hos dem ved projektets start). Cimes har ikke mulighed for at gøre noget aktivt for at få en anden læge til byen, men noget tyder på, at befolkningen snart har fået nok og vil gå til myndighederne for at få ham skiftet ud.

POROMA-OMRÅDET

Promotorkursus - generelt

Under projektbesøget havde vi lejlighed til at deltage i et 2-dages promotorkursus i Pojpo for alle tre komponenter. Det har under tidligere projektbesøg været diskuteret, hvor lange promotorkurser bør være. Cimes har lagt sig fast på to dage pr.

kursus, og altid holdt i en weekend, da de har erfaring for, at mange ved længere kurser enten kommer for sent eller går, før kurset er slut. Vi har ikke drøftet dette med Cimes men blot konstateret, at det vigtige er, at promotorerne sammenlagt får det antal kursusdage, de skal have ifølge planen.

Under kurserne arrangerer promotorerne selv overnatning. Der betales ikke transport eller diæter til promotorerne under kurserne (et emne der tidligere har været drøftet). Cimes medbringer al mad, og landsbyerne stiller på skift kogekoner til rådighed.

Selvom det kun var andet kursus for denne gruppe promotorer var det vores indtryk, at der var tale om en velfungerende gruppe, der allerede havde fået skabt sig en identitet som promotorer. F.eks. underholdt de om aftenen med sange om, hvad der er en promotors opgaver!

Hver gruppe af promotorer har allerede valgt sine ledere. Et egentligt "directiva" for promotorerne planlægges valgt i august.

Promotorkursus - sundhedskomponenten

Der deltog 32 sundhedspromotorer på kurset, heraf halvdelen kvinder. Undervisere på kurset var lægen Martín og sygeplejersken Serafina. Det var planlagt, at naturmedicineren René Canaza, som Cimes samarbejder med, skulle undervise i plantemedicin, men han dukkede aldrig op, hvorefter Martín overtog denne del. Det var meget glædeligt at se, at det lokale sundhedspersonale (sygehjælperen fra Pojpo og en læge fra en nærliggende landsby) også deltog aktivt i kurset.

Emnet var indvoldsorm og rent drikkevand. Undervisningen blev holdt på quechua, men det er vores indtryk, at den foregik i en behagelig og pædagogisk tone. Underviserne supplerede hinanden fint, og der blev undervist med megen inddragelse af promotorerne og med mange forskellige teknikker, f.eks. lysbilleder, film, plancher, demonstration af medbragte orm, håndvask, rollespil m.m. Herudover blev der udleveret et lille hæfte til promotorerne, som blev grundigt gennemgået undervejs. Hæftet vedlægges som bilag. Plantemedicin-sessionen nåede vi ikke at overvære, men da vi tog afsked var gulvet fyldt op med en række forskellige planter, som promotorerne havde indsamlet.

Den bekymring, vi tidligere har haft over det pædagogiske niveau på kurserne, blev gjort grundigt til skamme.

Promotorkursus - ernæringskomponenten

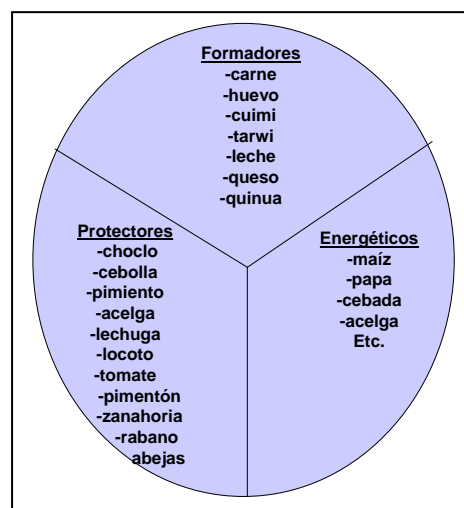
I agropecuario-gruppen deltog 24 PRA's hvoraf tre var kvinder. Alle i denne gruppe kan læse og skrive. Jose Luís og Máximo skiftedes til at undervise og supplerede hinanden meget fint. Selvom undervisningen foregik på quechua, fornemmede vi en meget

behagelig atmosfære blandt alle deltagerne og underviserne, og alle udviste stor tillid til hinanden. For eksempel var der tre der kom for sent, bl.a. en kvinde med et lille barn. Men ingen undskyldning var god nok til, at man blot kunne sætte sig i al diskretion, man skulle straffes, og alle kendte tilsyneladende proceduren - resten af holdet der var blevet forstyrret skulle underholdes. En fortalte en gåde, en sang mens sidemanden spillede charrango og den sidste fortalte et eventyr. Inge sure miner, tværtimod!

Hjemmearbejdet var at finde en vinkelformet 'pind'/gren og som indledning og overgang til dagens lektie, begyndte Jose Luís med en repetition af gårdsdagens lektie: hypning (kartofler, gulerødder etc.) Dagen før vi kom havde været udelukkende teoretisk, men efter en teoretisk del, mens vi var der, fulgte en praktisk i landsbyens demonstrationshave.

Den teoretiske del bestod som sagt først af en repetition via plancher: hvorfor hypper man, hvordan og hvornår og endelig hvilke afgrøder. Der var meget stor deltagelse, mange spørgsmål og en bemærkelsesværdig behagelig tone mellem Rpa'erne, Máximo og Jose Luís.

Jose Luís uddelte forskellige grøntsager og de snakkede løst og fast om de forskellige, deres navne og hvad man bruger dem til i madlavningen. Derefter hængte Jose Luís en stor planche om med et 'æg' inddelt i tre felter og temaet var: "Los tres grupos de alimentos". Hver især fik så en seddel med en tegning af "un alimento", og alle skulle derefter en efter en op til tavlen og placere sit billede under enten: Formadores, protectores eller energéticos og begrunde placeringen.



Efter den repeterende del gennemgik Máximo de forskellige insécticidas (productos químicos)/pesticider, hvordan de efter 'farlighed' inddeles efter farverne: rød, gul, grøn. Det blev hele tiden understreget: "mejor prevenir que curar", og derfor bedre at bruge fungicidas (órganicos). Der var desuden meget stor enighed om, at det er meget bedre at bruge gødning og insektbekæmpelse, der er lavet af planteudtræk for eksempel eucalyptos, hvidløg. Det er billigere og bønderne ved hvor de skal finde planterne og købe de resterende ingredienser. Jose Luís og Máximo havde medbragt forskellige gødninger og insektbekæmpelser som alle kunne studere.

Efter middagen gik vi alle i demonstrationshaven, eller rettere marken, for først at hygge bl.a. gulerødder og luge ud i dem. Derefter blev der brugt lang tid på at diskutere hvordan man laver

et simpelt lille drivhus/mistbænk af nogle metalbøjler og plastik, og der blev spurgt ivrigt til priser og materialer. Jose Luís og Máximo forklarede hvad man kan dyrke under plastik på denne måde (specielt salat), hvordan man først skal præparere jorden, vigtigheden af at vande etc. Igen så vi meget stor deltagelse af promotorerne der også i marken blev hørt i lektien.

Vores indtryk er endnu en gang, at vores operative hold, og i denne forbindelse den rutinerede Jose Luís og nyankomne Máximo, har et solidt og professionelt greb om undervisningsdelen. Metoden er velgennemtænkt og velforberedt og ud af øvelsen kunne man klart danne sig et indtryk af på hvilket niveau Rpa'er befandt. Desuden blev øvelserne grundigt forberedt og forklaret og der var en tydelig progression i de taksonomiske niveauer. Desuden en god blanding af teori og praksis, hvor Rps'erne viste, at de kunne forbinde allerede opnået viden med den nyerhvervede.

Promotorkursus - organisationskomponenten

På kurset for organisationspromotorer deltog 32 promotorer, heraf 5 kvinder. Undervisningen blev givet af advokaten Marisol og den nye organisationstekniker Mírian. Kurset foregik på quechua, og det er derfor svært at vurdere det faglige indhold.

Emnerne for kurset var folkeafstemningen, "asamblea constituyente" og menneskerettigheder. Den del af kurset, som vi overværede, foregik som en gennemgang af en række til lejligheden fremstillede plancher, og underviserne gjorde meget ud af at inddrage kursusdeltagerne, der var særdeles diskussionslystne. Der var planlagt gruppearbejde, som vi dog ikke nåede at overvære. Der blev udleveret et lille hæfte, som vedlægges som bilag.

Det er tydeligt i denne gruppe, at der er en stor politisk bevidsthed allerede, specielt blandt de, der tilhører ayllus. Det kan blive vanskeligt for Cimes at manøvrere i dette felt, men indtil videre er det vores indtryk, at Cimes-personalet klarer opgaven flot og at der er sket store forbedringer, siden Diálogos-repræsentanter sidst overværede undervisning i organisationskomponenten.

I øvrigt var det bemærkelsesværdigt, at organisationspromotorerne udtalte sig meget kritisk om borgmesteren i Poroma. Det er svært at vurdere, hvad der skal lægges i det, men det bør have in mente i forhold til samarbejdet med Alcaldiet i Poroma.

Kvindegrupper, herunder møde i kvindegruppen i Sijcha

Kvindegrupperne er dem i projektet der kommer først i gang, kan vi igen se. Mødet i Sijcha handlede om folkeafstemningen, og det var en lektie der ville noget. Der er 38 kvinder i denne gruppe og 28 var mødt op. Først indledte Mírian med en repetition af hovedpunkterne i afstemningen, lidt historie om Bolivias gasreserver, Bolivias præsident etc., og senere supplerede Martín

med en gennemgang af de fem punkter, der så absolut er for viderekomne. Der var en pæn deltagelse i undervisningen, og både Mírian og Martín sørgede hele tiden for at spørge rundt og få deltagerne med. Kvinderne havde en klar idé om emnet.

Samarbejde med de lokale myndigheder/municipiet

Under vores ophold trådte borgmesteren i Poroma, Willy Uzeda, tilbage for at kunne genopstille ved borgmestervalget i december. Han har været en stor støtte for projektet indtil nu og har lovet, at han vil sørge for, at projektet også fremover får den nødvendige støtte fra municipiet. Willy Uzeda er på mange måder en fremsynet mand, bl.a. har han i forbindelse med større vejarbejder i området sørget for at ansætte bønderne, hvorved en stor del af migrationen i tørtiden er blevet undgået. Umiddelbart før vores ankomst havde han modtaget en pris som landets bedste borgmester.

Investeringer - køretøjer

Der er i budgettet for den nye projektperiode regnet med indkøb af en ny bil. Cimes har i stedet valgt at købe to brugte biler indenfor budgetrammen, en Mitsubishi wagoneta fra 1999 og en Toyota Hilux fra 2000. Disse indkøb forekommer særdeles fornuftige. Forsikringspapirerne for den ene af bilerne er ikke bragt i orden, så den bliver endnu ikke brugt.

Investeringer - projekthus

Det har været en meget lang proces at få besluttet, hvor projekthuset skal ligge. Valget er faldet på Sapse, og vi var til jordindvielse under vores besøg. Der er ingen tvivl om, at landsbyen er særdeles motiveret for at deltage i arbejdet med at bygge huset, og der lå allerede adskillige bunker adobe og sten klar. Sapse ligger relativt utilgængeligt i forhold til Sucre men har til gengæld den fordel, at det ligger godt i forhold til områdets øvrige byer og også fortsat vil kunne bruges, hvis det senere besluttet at udvide projektområdet.

Huset kommer til at indeholde rum til personalet samt kursuslokale ligesom i Potolo, men belært af erfaringen derfra bliver arkitekturen anderledes, så der bl.a. tages større hensyn til personalets privatliv og de ikke skal gå direkte fra deres eget rum ud i kursuslokalet. Huset bliver formentlig også noget større end det i Potolo. Så vidt vi forstod vil man gøre mere ud af denne gang at bygge med lokale materialer.

PERSONALE

Siden vores sidste besøg er staben udvidet betydeligt og består nu af:

Hugo - direktør (delvist lønnet af projektet)
José - administrator og planlægger

Oscar - administrator (delvist lønnet af projektet)
Martín - læge (Potolo)
José Luís - agronom (Potolo)
Marleni - socialarbejder (Potolo)
Serafina - sygeplejerske (Poroma)
Máximo - agronom (Poroma)
Mírían - socialarbejder (Poroma)
Marisol - advokat (Potolo/Poroma)
Mario - chauffør (Potolo)

Herudover betaler projektet stadig løn til sygehjælperen i Punilla. Cimes vurderer, at det p.t. ikke vil være muligt at få dette item til at overgå til det officielle sundhedssystem. Så længe der er lønmidler til overs i projektet ser vi ikke det store problem heri, men det er klart at det er et problem der skal løses, inden projektet trækker sig ud af området.

Cimes planlægger at ansætte endnu en chauffør på projektet, så der er en i hvert projektområde. Der er plads til dette indenfor budgettet. Den rigtige kandidat er allerede fundet, men han skal først sige op på sit nuværende arbejde. Man forventer at kunne ansætte ham omkring august.

Det nuværende hold i Poroma er nyansat og har været på projektet i ca. 3 måneder. Forsinkelsen i ansættelsen skyldes ifølge Cimes problemer med at finde folk med de rigtige kvalifikationer. I løbet af projektperiodens første år har der således været ansat enkelte, som ikke er der mere, heriblandt en læge, der sagde op primo juni. Ifølge Hugo skyldes det, at han ikke trivedes med arbejdet på landet. Der skal ansættes en ny læge snarest muligt, men trods arbejdsløshed blandt læger i Bolivia forudser Hugo, at det kan blive vanskeligt at finde én, der har de nødvendige kvalifikationer.

Vi har et særdeles godt indtryk af hele personalet, der alle virker meget kompetente og dedikerede til arbejdet på landet. Alle de nyansatte har erfaring fra arbejde i andre lignende institutioner, bl.a. IPTK. De arbejder lige nu under meget vanskelige forhold, da projekthuset endnu ikke er bygget, og de må sove rundt omkring på skoler, i kirker etc.

For at sikre erfaringsudveksling mellem de to projektområder var det oprindeligt planen at lade José Luís og Marleni fra det gamle hold flytte til Poroma og sprede de nye ud på de to projektområder. Det gav imidlertid anledning til store protester fra befolkningen i Potolo, der har stor tillid til det nuværende personale. Cimes har derfor nu valgt at lade det gamle Potolo-hold blive i Potolo og lade det nye hold starte i Poroma. For at sikre erfaringsudveksling har de nye opholdt sig en længere periode i Potolo sammen med det gamle hold, og større aktiviteter som f.eks. promotorkurser vil blive med deltagelse fra begge hold. Så vidt vi

kunne vurdere under promotorkurset i Pojpo, hvor alle undtagen Marleni var til stede, fungerer samarbejdet mellem holdene fuldt tilfredsstillende, og de supplerer hinanden godt.

Administrationen i Sucre er meget bevidst om, at de i de kommende år må gøre en ekstra indsats for at holde på velkvalificeret personale, der formentlig uden problemer ville kunne få højere betalte og lettere udførlige jobs andetsteds. Det er derfor deres plan at udarbejde en personalepolitik, hvilket forekommer særdeles fornuftigt.

Det operative holds analyse af projektet

En af de sidste dage havde vi sat af til møde og samarbejde med det operative hold på landet. Vi mødtes på Cimes-hospitalet i Sucre, og vi valgte at dele os op i det nye og det gamle hold. Vi bad de to grupper om at diskutere den største succes i det forløbne år samt det største problem de var stødt på. Det "gamle hold" (Martín, Marlene og José Luís) var enige om, at den umiddelbare største succes var hele Potoloprojektet, og den måde det var blevet implementeret på samt integreret i lokalbefolkningen. De ser uden tvivl projektet som meget vellykket i Potolo. I samme åndedrag understregede de så også, at den største succes meget hurtigt kan vendes til et problem eller en fiasko, sådan at forstå, at netop den tætte relation mellem projektets personale og lokalbefolkningen vil gøre det vanskeligt at forlade området. Holdet er 'vokset' sammen med området til én stor familie, der vil føle sig separeret, når Cimes endelig trækker sig ud af området.

Som et stort problem nævnte det "gamle hold" igen lægen der er ansat i Potolo. Han passer ikke sit arbejde, og skubber blot problemet over på Cimes (Martín) der ikke kan lade folk i stikken. Martín får på den måde langt flere konsultationer end beregnet, og det er et stort problem den dag vi ikke er i området længere. (Hver eneste dag inden Martín tager på landet har han patienter, og de sidder igen og venter på ham, hvis de ved han kommer igen om aftenen. De dukker selvfølgelig også op om natten, når der er akutte tilfælde.)

Det nye hold, Poroma-holdet, så ligeledes overordnet projektet hidtil som en succes, specielt at projektet tilbyder konsultationer af høj kvalitet. Af problemer nævnte de tilsvarende, at de ikke tilbyder konsultationer p.t., fordi de tager på landet hver dag og ikke har nogen fast base. Fra advokatens side blev det nævnt, at arbejdet med jordpapirer er særdeles omfattende, og at det ville være en stor lettelse, hvis Cimes som institution fik tilladelse til at udføre en større del af transaktionerne, end de kan aktuelt. Der arbejdes i øjeblikket på dette.

Ellers er indtrykket af samarbejdet mellem det nye og det gamle hold aldeles positivt, når holdet selv skal evaluere, og det vi

har set svarer fuldstændig overens med deres vurdering. Holdene understregede endvidere, at de får stor hjælp fra administrationen i Sucre og ikke oplever problemer i forhold hertil. Dette må umiddelbart betragtes som en forbedring i forhold til sidste år.

CIMES-SUCRE

Sygehuset står nu næsten færdigt, og det er en imponerende bygning i syv etager. Ved en gennemgang ser det ud som om der er tænkt på alle detaljer, og rent arkitektonisk og æstetisk er det en smuk bygning i sandfarvede sten fra området og smukke blå fliser. Der er bygget en stor konferencesal med tilsyneladende god akustik, gode lysforhold og plads til pc-kanon og andre tekniske hjælpemidler. Når vi spørger, hvorvidt der er penge til inventar, er svaret, at der er økonomi til noget og resten vil de skrive på en ønskeseddel og sende den til os og andre, der måske kan hjælpe.

Byggeriet har naturligvis krævet mange både økonomiske og menneskelige ressourcer fra Cimes-personalet i Sucre. For at spare penge har man valgt at arbejde uden en entreprenør hvilket i praksis betyder, at de skal tage stilling til alt og selv forestå alle indkøb af materialer etc. Samtidig har Cimes for nylig - nærmest ved et uheld - vundet en licitation fra et større firma, der vil have sine medarbejdere og deres familier sygeforsikret. Det betyder en betydelig udvidelse af Cimes' sygeforsikring i Sucre den kommende tid.

PROJEKTRÅD - CONSEJO CONSULTIVO

Etablering af projektråd er et emne, der har været drøftet under hvert eneste projektbesøg siden projektstart for 5 år siden. Alligevel er man ikke kommet den konkrete etablering af et projektråd nærmere, om end Cimes har oplyst, at man er i gang med udpegning af kandidater. Cimes har været bange for politisk indflydelse i rådet, og derfor ønsker de først at etablere rådet efter folkeafstemningen i juli og valg til municipierne i december. Første møde planlægges afholdt i starten af 2005.

Vi har endnu engang overfor Cimes udtrykt bekymring over, at rådet ikke er etableret, og vi har bedt om at blive holdt orienteret om, hvordan processen skrider frem. For at lægge yderligere pres på har vi bedt om, at der afholdes møde i projektrådet under det næste projektbesøg.

RAPPORTERING

Emnet rapportering blev endnu engang berørt. Vi roste Cimes for de seneste rapporter, som efter vores mening har været meget mere informative end tidligere. Samtidig forsøgte vi at få et indtryk af, om Cimes finder den nuværende arbejdsbelastning med rapport- og brevskrivning for stor. De har ikke helt fulgt sidste års aftale om månedlig rapportering, hvilket måske også var skudt over målet, men til gengæld er det vores indtryk, at rapporteringen til Danmark nu har fundet et fornuftigt leje med lejlighedsvis breve og de mere tekniske rapporter hver tredje måned.

Vi har bemærket, at systematisk information om miniprojekter og om advokatens arbejde mangler i kvartalsrapporterne, hvilket formentlig skyldes, at vi ikke har været opmærksomme på disse områder, da den oprindelige "skabelon" for kvartalsrapporter blev udarbejdet. Emnerne er imidlertid vigtige for at vi i Danmark kan skaffe os et helhedsindtryk af projektet, og vi har derfor bedt Cimes indarbejde dem i kommende rapporter.

Samtidig har Cimes været opmærksomme på, at visse emner aldrig bliver tilstrækkeligt berørt, og de har derfor besluttet, at de i hver rapport vil gå i dybden med et enkelt emne.

Vi har ringet til Bolivia ca. en gang pr. måned det sidste år. Det er svært at vurdere, hvor meget konkret der er kommet ud af disse opringninger, men arbejdsbelastningen i forbindelse med opringningerne har været minimal, og det har givet en god mulighed for at videreformidle konklusioner fra gruppens møder uden det arbejde der ligger i at skulle formulere sig på skrift på spansk. Samtidig har det holdt kontakten til Cimes vedlige. Vi vil derfor anbefale, at vi fortsætter med månedlige opringninger det kommende år.

ØKONOMI

Under vores besøg afklarede vi en række økonomiske forhold og fik udleveret en række dokumenter, som Christian havde bedt os skaffe: Et dokument der bekræfter at revisoren kender Danidas retningslinier for revision, underskrevet slutregnskab for første projektfase og regnskab for de første måneder af anden fase. Efter ønske fra Diálogos' kasserer er det aftalt med Cimes, at Cimes og Prodeco i fremtiden skal bruge den samme revisor. Cimes har allerede talt med Prodeco om dette, og der er udpeget to mulige kandidater, en i Sucre og en i La Paz. De har lovet at give os besked, når der er truffet et endeligt valg.

TEKSTILUDSTILLING

Vi holdt et kort møde med Mercedes Renjel på tekstilmuseet (Asur), som virker som en pålidelig og fornuftig samarbejdspartner. Hun

fortalte, at den oprindelige plan om en stor udstilling i Paris i samarbejde med et museum i La Paz og den franske ambassade var blevet aflyst. I stedet har den franske ambassade lovet at skaffe andre kontakter i Frankrig og har også lovet økonomisk støtte til en udstilling (dog ikke så meget som først lovet). Asur har nu kontakt til St. Etienne, hvor der skal afholdes en stor kulturfestival i oktober i år. Det er endnu usikkert, om Asur kan nå at have en udstilling klar hertil, eller om de vil forsøge i stedet at lave en udstilling til en tilsvarende festival om et par år. Mercedes Renjel er helt på det rene med, at det ikke vil være realistisk at finde danske udstillingssteder med et varsel på kun et par måneder, og at vi vil foretrække en udstilling på et senere tidspunkt.

FILM

Janus Wejdling optog omkring ni timers film, så forhåbentlig kan der komme ½ times oplysende materiale ud af det. Den første ugestid arbejde Janus sammen med Hanne Errbo i La Paz-området og sammen med den lokale ngo der er med til at køre pesticid-projektet. Derefter kom de begge til Sucre for dels at filme dels for at lave en masse interviews med blandt andre, Hugo, René Canaza (naturmediciner), Willy Úbeda (borgmester i Poroma), Eulogio Coa, Juan Arancibia Flores. Vi skiftedes lidt til at tolke og stille spørgsmål, men for det meste var det Hanne der tog sig af den sag.

LÆREBOG

Det der mangler på den lærebog som Tina arbejder med er litteraturdelen, hvilket også er en betydelig del. Alle interviewene blev lavet denne gang, og den historiske del samt den aktuelle vedrørende Bolivias konjunktur er ved at være færdig. Det er svært at finde brugbar og god litteratur, i alle tilfælde kræver det megen læsning og forhåbentlig hjælp fra en kontakt ved ét af universiteterne i la Paz.